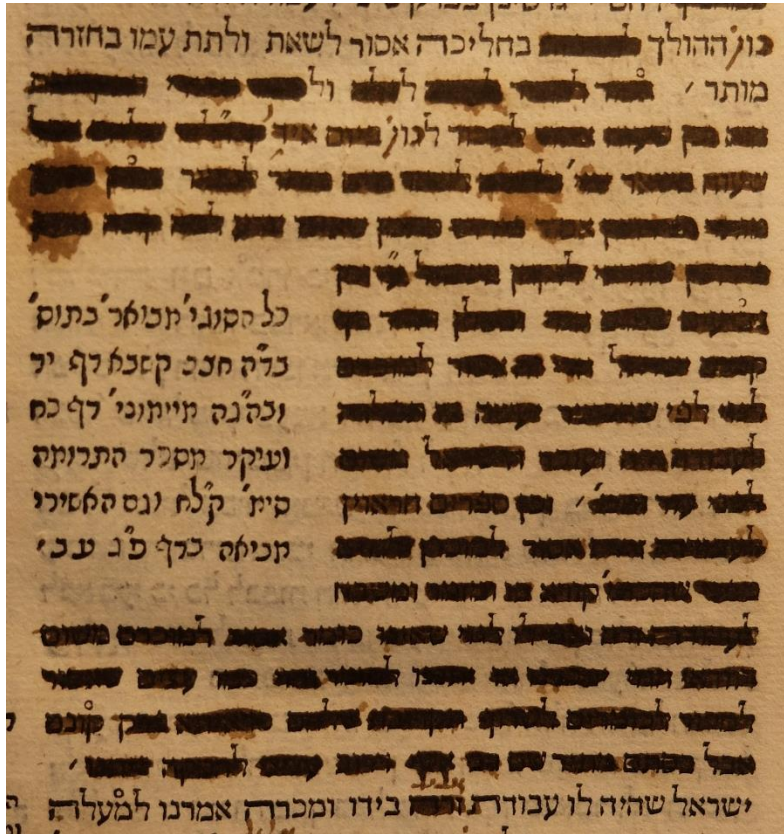

Kontrola nad textem v 16. století

Moše z Coucy (1. pol. 13. st.), *Sefer mišvot gadol*, Benátky: Daniel Bomberg, 1547
Exemplář: Bodleian Library, Oxford, Opp. fol. 994

PŘÍKLAD 1:

Začerněný text (viz níže tatáž pasáž z necenzurovaného exempláře):

Sefer mišvot gadol, Lo ta'ase 45 (úryvek)

אסור למכור לבונה (kadidlo) לגלח (galah - klerik, dosl. vyholenec) ולכומר עכו"ם (komar – kněz) דתקרובת (obětina) הוא וכן שעוה (vosk) אסור למכור לעכו"ם ביום איד (nežidovský svátek) קנדליר (recte: calendae?) שלהם אבל שעוה בשאר ימים ולבונה לשאר עכו"ם מותר למכור דתנן [שם י"ג] סתמן מותר ופירושן אסור פי' סתמן שאינו יודע למה קונה אותן פירושן שוודאי לוקחן בשביל ע"ז וכן גביעים שפגם העכו"ם ובטלן ואח"כ קנאם ישראל ה"ז אסור למכורם לעכו"ם לפי שהכומר יעשה בו תפלה לע"ז ועובר ישראל משום לפני עור וגו'. וכן ספרים הראוין לע"ז אסור למכור לעכו"ם מפני שהכומר קורא בו ומזמר ומשבח לע"ז ואפי' לעכו"ם שאינו כומר אסור למכור משום דוודאי העכו"ם ימכרנו או יתנו לכומר והוי כמו עצים שאסור למכור לכומרים לשרוף תקרובת שלהן כדאיתא פרק קונם [דף ס"ב] אבל בסתם מתיר שם רב אשי דרוב עצים להסקה ניתנו.

K POVŠIMNUTI – terminologie

כומר = kněz

גלח = klerik – ten, kdo je vyholen – jde o tonsuru

ע"ז = עבודה זרה (modloslužba)

עכו"ם = עובדי כוכבים ומזלות (uctívači planet a hvězd)

PŘÍKLAD 2:

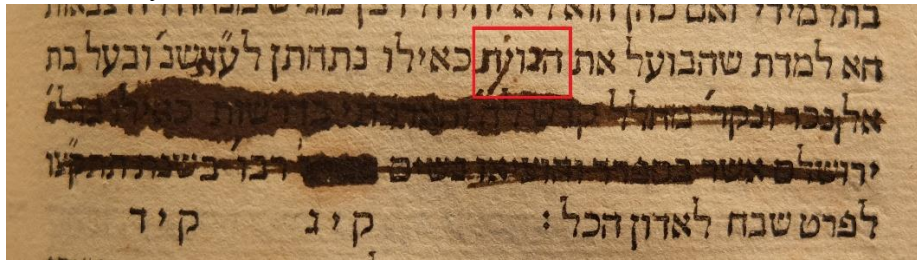
Jiný exemplář ed. 1547 (NLI) – rovněž cenzurována, avšak méně agresivním a systematickým způsobem:

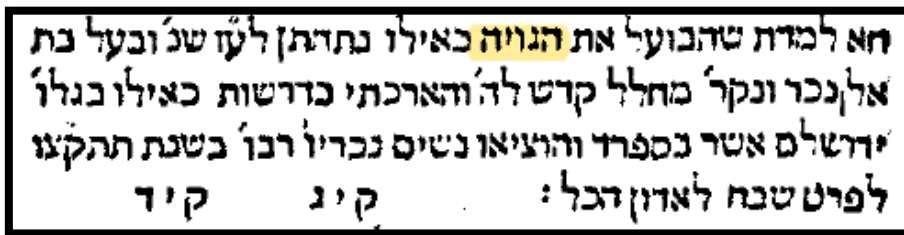
גוי ההולך לתרפות בהליכה אסור לשאת ולתת עמו בחזרה
מותר / אסור למכור לבונה ~~לגוי~~ לכומר דמידי דתקרובת
הוא וכן שעה אסור למכור לגוי ביום ~~שבת~~ שלהם אבל
שעה בשאר ימי ולבונה לשאר גוים מותר למכור דתנן סתמן
מותר ופירושן אסור פירוש סתמן שאינו יודע למה קונה אותן
פירושן שוודאי לוקחן בשביל עוֹזֵן
גביעים שפגם הגוי ובטלן ואחר כך
קנאם ישראל הרי זה אסור למכרם
לגוי לפי שהכומר יעשה בו תפלה
לעבודה זרה ועובר הישראל משום
לפני עור וגומ' / וכן ספרים הראוין
לעבודה זרה אסור למכרן לגוים
מפני שהכומר קורא בו ומזמר ומשבח
לעבודה זרה ואפילו לגוי שאינו כומר אסור למכרם משום
דוודאי הגוי ימכרנו או יתננו לכומר והוי כמו עצים שאסור
למכור לכומרים לשרוף תקרובת שלהם כדאיתא פרק קונם
אבל בסתם מתיר שם רב אשי דרוב עצים להסקה ניתנו
ישראל שהיה לו עבודה זרה בידו ומכרה אמרנו למעלה

PŘÍKLAD 3:

Ed. Benátky 1547, fol. 39v, sl. 2, Lo taase 112 (konec):

tentýž text v jiném exempláři [ha-goja = Nežidovka]:

Ed. Munkács 1905, sv. 1, fol. 146r [ha-kutit = samaritánská žena]:

לא יהיה לו בן מגיש מנחה לה' צבאות הא למדת שהבועל את
הכותית כאלו נתחתן לע"ז שני ובעל בת אל נכר ונק' מחלל
קדש לה' והארכתי בדרשות כאלו לגלו' ירושלי' אשר בספרד
והוציאו נשי' נכריו' רבות בשנ' תתקצ"ו לפרט שבח לאדון הכל:

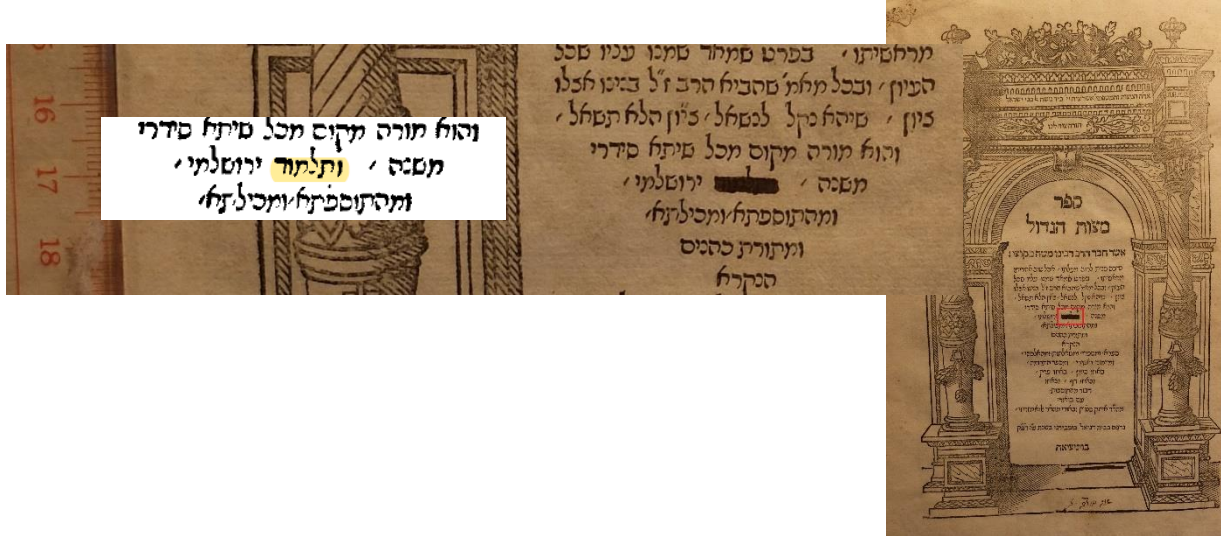
Lo ta'as' 112 (konec) [source: www.sefaria.org, původní výraz přidal PS]:

הא למדת שהבועל את הגויה/הכותית כאלו נתחתן לע"ז שני ובעל בת אל נכר ונק' מחלל קדש לה' והארכתי בדרשות כאלו לגלו' ירושלי' אשר בספרד והוציאו נשי' נכריו' רבות בשנ' תתקצ"ו לפרט שבח לאדון הכל:

K POVŠIMNUTÍ: Cenzorova verze textu, tedy nahrazení slova „Nežidovka“ slovem „samaritánská žena“ se stalo oficiálním „židovským“ textem.

PŘÍKLAD 4:

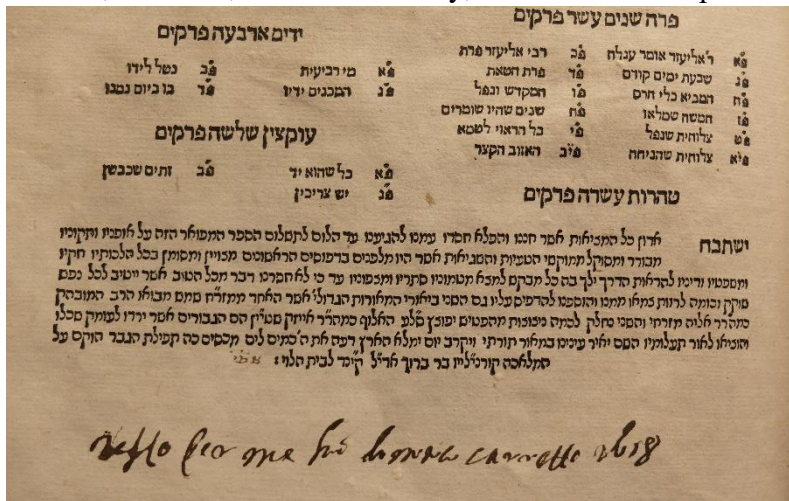
K POVŠIMNUTI – Raz-Krakotzkin píše v článku „Persecution and the Art of Printing“ o tom, jak křesťané rozlišovali mezi Talmudem (zakázaný text) a Mišnou. na titulní straně exempláře z Bodleiany bylo slovo „Talmud“ začerněno, zatímco „Mišna“ pro cenzora není problém:

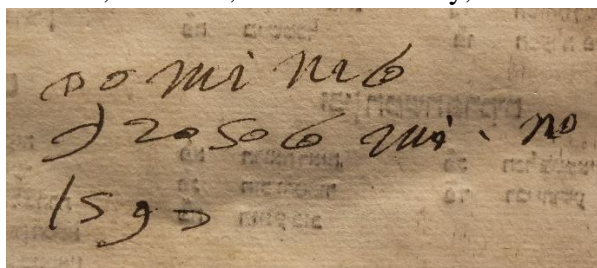
PŘÍKLAD 5

Podpisy cenzorů

SeMaG, ed. 1547, Bodleian Library, fol. 316r: “Visto per me Giovanni Domenico Caretto”

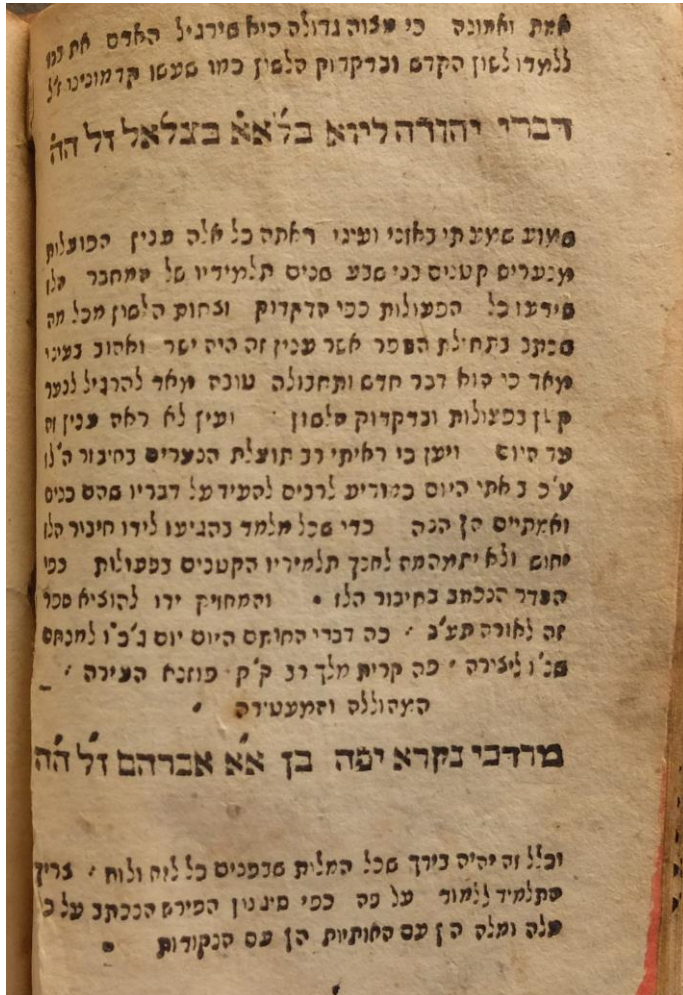
SeMaG, ed. 1547, Bodleian Library, fol. 316v: “Domenico Hierosolymitano”

PŘÍKLAD 6

Opačný pohled: Jak nahlíží „cenzuru“ předmoderní čtenář?

Haskama (הסכמה) – aprobace (Maharal a Mordechaj Jafe k Heilprinovu výukovému manuálu gramatiky heb. slovesa *Em ha-jeled*, Praha 1597)

Přepis Maharalovy haskamy:

אמת ואמונה כי מצוה גדולה היא שירגיל האדם את בנו ללמדו לשון הקדש ובדקדוק הלשון כמו שעשו קדמונינו ז"ל.

דברי יהודה ליוא בלא"א [בו לאדוני אבי בצלאל זל ה"ה] [זכרונו לחיי העולם הבא].

Kde najít hebrejské zkratky?

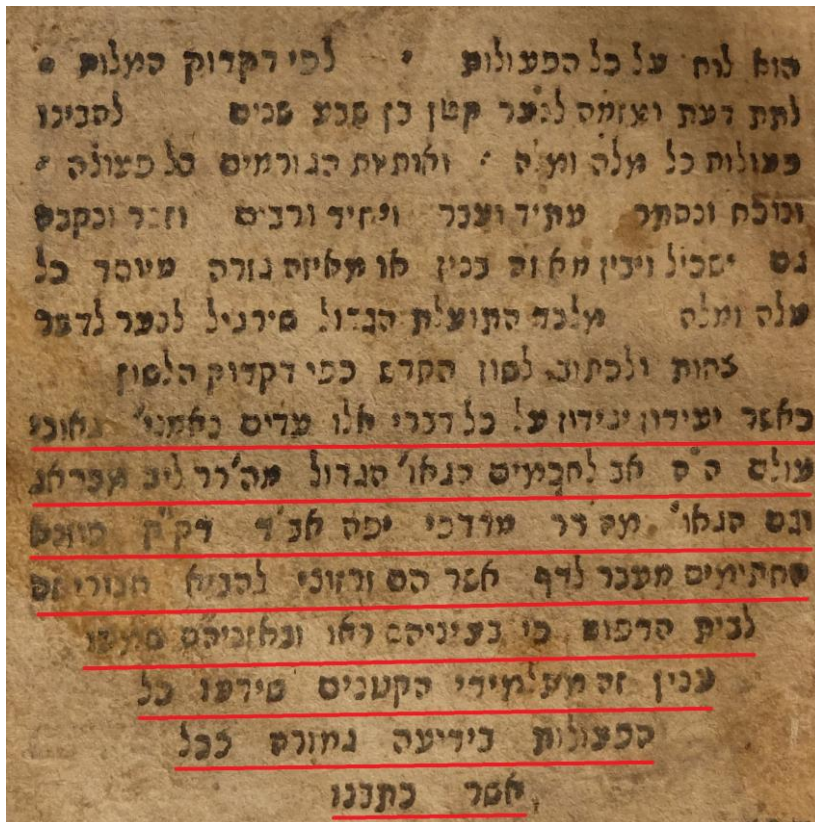
A) Online:

<http://www.kizur.co.il/home.php>

<http://www.daat.ac.il/daat/vl/tohen.asp?id=9>

B) Ve slovníku zkratek – viz literatura

Zde část textu titulní strany, kde autor/vydavatel hovoří o aprobacích:

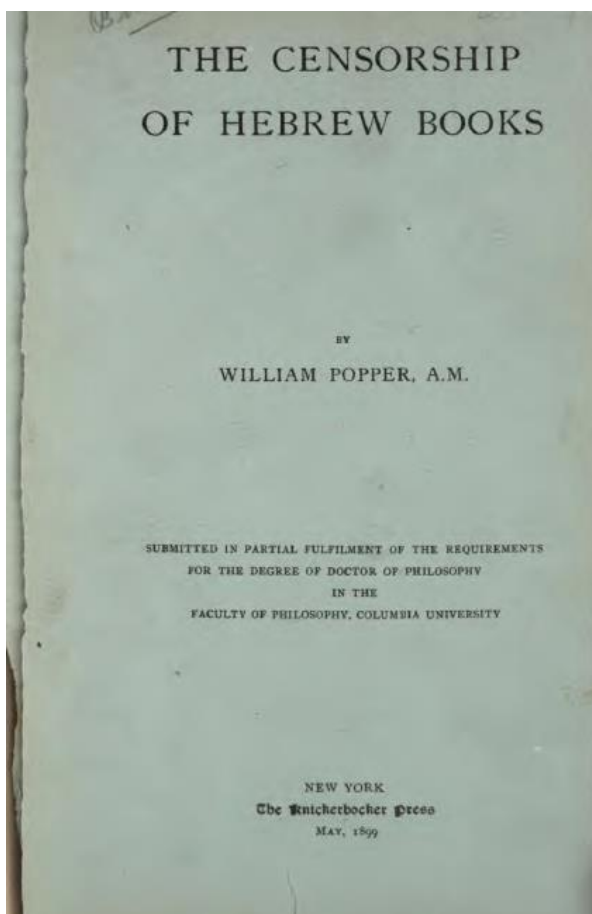

Přepis:

[...]
כאשר יעידון יגידון על כל דברי אלו עדים נאמני' [נאמנים] גאוני
עולם ה"ה [הלא הם] אב לחכמים הגאו' [הגאון] הגדול מה"רר [מורינו הרב רבי] לייב מפראג
וגם הגאו' מה"רר מרדכי יפה אב"ד [אב בית דין] דק"ק [דקהילה קדושה] פוזנא
החכמים מעבר לדף אשר הם זרזוני להביא חיבורי זה
לבית הדפוס כי בעיניהם ראו ובאזניהם שמעו
ענין זה מתלמידי הקטנים שידעו כל
הפעולות בידיהם גמורה ככל
כתבנו

K POVŠIMNUTÍ: Text není tištěn kvadrátním písmem, ale tzv. Raši písmem, což je nepřesné, ale zažité označení písma, odvozeného ze sefardského rukopisného písma (tiskly se jím často komentáře, tedy i právě Rašiho komentář k Talmudu nebo Bibli). Později se toto písmo naučíme.

Literatura:

Amnon Raz-Krakotzkin, *The Censor, the Editor, and the Text: The Catholic Church and the Shaping of the Jewish Canon in the Sixteenth Century*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007. Níže dva úryvky z této knihy:

s. 3

Second, censorship should not be seen merely as an agent that denies knowledge; it must also be seen as a constitutive factor, one of the elements that participated in the reshaping of literacy during the critical stage of the transition to print. Censorship is undoubtedly a controlling agent with a definite role, the intention of which (in the case of Church procedures) was to define the boundaries of orthodoxy. Yet its consequences must be examined in relation to other formative agents that took part in the cultural process and accompanied the transition to print such as publishers, printers, editors, and, in particular, the communities of readers. The explicit intention of the censors was to prevent forbidden contents; the practice of censorship, however, entailed a careful reading of various texts and resulted in the authorization of what the Church considered to be permissible knowledge. Censorship was imposed upon the Jews and definitely had an impact on Hebrew literature, but it did not necessarily deny knowledge. Moreover, in many ways, the instructions of censorial agents were compatible with major contemporary cultural directions and sensitivities that had developed concurrently among the Jews. I should emphasize that the implementation of censorship also provided explicit permission for Jews to publish and use many components of their literary heritage.

s. 97

In light of this, we should note that the convert censor, who acted in early modernity on behalf of Church authorities, in fact participated in shaping modern Jewish consciousness and presaged its values. As with respect to other areas of knowledge, censorship prepared the groundwork for the principles and values that developed later. In significant ways, the modern Jewish reading continues that of the censor, along with that of his Jewish contemporaries that together were part of the broader Hebraist context. Not only did “liberation” from the shackles of censorship not lead to the resurgence of the suppressed values, but, in fact, it led to the internalization of those very principles. Not that I wish to draw a direct line between the censor and the “modern Jewish historian”; rather, I wish to point out the similarities between them in the ways in which they preserved Jewish tradition.

Klasický slovník heb. zkratk, starých i novějších, snadno k dostání v Izraeli v mnoha reprintech: Šmuel Aškenazi – Dov Jarden.

